

ШЫҢ

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарының область Сөвединиң органы

1925 чылда
үндөзүлөткөн

1954
ОКТАБЬРЬ
11

ПОНЕДЕЛЬНИК
№ 203 (3140).

ӨРТӨӨ 20 КОП.

СОВЕТ ТЫВАНЫҢ ОН ЧЫЛЫ

Совет Эвилелиниң улустарының найырамын өт-бүдөзүнө тыва улустун киргенден бээр бөгүн он чыл болуп турар. Коммунистг партиязының ууртуулузы-биле болгаш Совет Эвилелиниң бүгү улустарына хамыктын мурунда улуг орус улустуң амы-дуума дуулаамчызы-биле Тываның ажилчы чоннары ажил-агыт болгаш культура-тургузушкунуң бүгү участоктарында бодунуң улуг чедишкенири-биле бо адарыгы хүнү демдегел турарлар.

Эрткен он чылдар болза чоннуң амыралдында база кижилериниң медресинде бөлууг револүстүг өргүлениң чылдары, хо-жундайга чоруктан депшилгеже шурашкыны чылдары болган.

Чооклу чылдарга чедир-ле Тываның көдээ ажил-агыттың үрүмк хуу өңүтүн тараачы ажил-агытлар колдуп турган. Облустың социалистг чартылгаларының херөөн шиптирлээрде хамыктын мурунда ол ажил-агытлар социалистг өгедерге чартырының карачыгышын методу болур көдээ ажил-агыттың коллективизациясы боттандырар соруга салдырган турган. СЭПН ТЫ-ның болгаш Совет чазактын хүн-бүгү сагыш салышкынының болгаш дуулаамчызының ачызы-биле ол улуг соруга колдууда чедишкенини шиптирленин. Ам область эрэг болгаш тараачы ажил-агытларның 90 ажыг хуузу колхозтарда каттышкан.

Колхозчу тургузууг хуу өңүтүг үрүмк тараачы ажил-агыттан бодунуң аргык күштерин бүзүрүп көргүскен. Ажил-агыттың коллективизациясы боттандырыңа бестин областьтың байдалында база өң чүгүлэ соруганың—амыралдык көшкүн чорундан сууруун чуртталгаже шилчигенин үндөзүнн салган. Ол улуг соруга база чедишкенини боттандыр турар. Тываның көдээ ажил-агытында теридеки ролду социалистг сектор ойнап турар, оң бот-дезини мал болгаш чер ажылында кол черин ээлеп турар.

Колхозчу тургузуун тилелгезинин түнеленде көдээ ажил-агыттың машина чепектерин кабыл-биле ажилдарының болгаш күш-ажылың байдалын чигедиринди база өң бүдүрүчүлүг дива белиериниң аргалары тургустунган. Ол дугайын областьтың көдээ ажил-агытында болгаш чартылгалар тодаргай чүгөсөл турар. Область амы үенин бирги чериниң техникасы-биле чепекленген 12 машина трактор станциялары ажылдап турар. 1944 чыл-биле денээрге 1953 чылда трактор паркы 20 катаптан хей, а комбайннарның саны 126 катап өскөн. 1953 чылда областьтың колхозтарында бүгү көвү ажилдарының 87 хуузу МТС-териниң техникасы-биле күсетинген. Тывага тарыла шөлү 1944 чыл-биле денээрге 1953 чылда 42,7 хуу өскөн, тарааның дүжүттү 3—4 катап улгаткан.

Колхозчу тургузууг көжүп чоран тыва араттарың амырал-чуртталгазына үндөзүн өскерилгелери болдурган. Он-он өргөдөр чыл бүгү-ле өгөрдөн чагайдым туткан байындарже шилчип турар аларган. Баш чылдар мурунда өргөн белин чок турган черлерде чаа-чаз колхозчу суурлар өзүн үенин. Сууржулга таалам-биле чорутууган улуг ажилдарының түнеленде колхозчу өргөдөрлөриң 50 хуу хурун өгөрдөн байындарже шилчөөн. Сууржулга ажилы областьтың социалистг чартылгаларында өң чүгүлэ айтырылларына бирээни кылды салдыган. Ил-

чангаш партия болгаш чазак бистин областьтын сууржулгаже шилчип турар араттарына өгөтүмөс болгаш улуг хуусаадыг чөвдөлөри берип турар. Илчиг чөвдөлөри бистин колхозчуларымыска чыл бүгүде миллион-миллион түңкөргө үндүрүп берип турар.

Совет эрге-чакырганың чылдарында Тывага үлетпүрүң сайырадырының өгөзү салдыган. Сөөгү чылдарың иштинде область төвү Кызылга тууйбу болгаш ыяш заводтары, металл фабриказы тургустунган болгаш эрги бүдүргө черлери дык чартындыр сайыраан. Чооклу үеде об-ласка үлетпүрүң чаа-чаз бүдүргөлөр-иниң: септеле-механистг заводтун, сортап тырттырар дээрбениң, дөбө заводунуң, шива заводунуң туудулары, база 5000 киловатт күштүг бус-биле ажилдар чаа электростанцияны тууу доостур.

Областың чер иштиниң казып тывар байдалтары шилчилер таалам-биле сөөгү үеде улуг ажилдар чорутунган. Об-ласка моон сонгаар үлетпүрүң чаа-чаз адыр-ларын сайырадырының перспективаларын чоруттуган шилчилер ажилдары көргүзүп турар.

Бистин областьтың ажил-агытының бүгү амыралдык хөгжүдөзүнө транспорт улуг ролду ойнап турар. Областың анык транспорту чоннуң болгаш үлетпүрүң негеделерин хандырар таалам-биле бодуну мурунга салдыган соругаларын күүсөдип турар. 1945 чылга денээрге дөртү беш чылдын төңчүзүнде автомашиналарының саны 10 катап өздүк, чүк сөөртүлгезиниң хөмүзү 4 катап өскөн. Енисейниң үстүү көзөөниң сүг оруун ажилдар таалам-биле ажил эгелен. Ил-дыг болза-да автотранспорт областьтың улус ажил-агытының өзү турар херекелери хандырар таалам-биле ажилда улуг чепектеринг. Илангыя районнар аразы-нын аргыжыга оруктарын экижидери негетиниң турар.

Эрткен он чылдарың дүргүзүндө Тываның национал хөвиринг, социалистг ул-ла-шынардыг културалык шалкын өздүк-үн чеди алган болгаш оң мурунда улуг перспективалар ажалтыгган. Тывага бүгү-нитиниң ыязылда чеди чыл өөредил-гезиниң айтырыллары шиптирленин. Область төвү—Кызылда бүгү-нитиниң ыязылда ортумак өөредилгезинче шилчиге-ни боттандырды эгелен. Тывага куль-тура тургузушкунуң четеленишкени-нин херөөне коммунистг партия болгаш Совет чазак эрткен он чылдарың дүргүзүндө улуг дуулаамчыны көргүскен. 1953 чылда араттарың 7400 уругларын күргүениң долу хандырдылыгына алган. Тывада школа саны өскөн. 1943—44 өөредилге чылында 84 школадар тур-ган болза, 1952—53 өөредилге чылында 174 чедир өскөн. Совет эрге-чакырганың чылдарында Тывага дөзи өөредилге че-ри—башкы институту ажалтыгган. Совет эрге-чакырга тургустунганыга чедир араттарың уругларының чартык көзиң школага хаара туттугунан турган болза, ам оларын өөредилгеже бүрүн хаара туткан. Улуг назымың чоннуң ортузунда бижил билбес норуку колдууда үзүт-кан. Эзулуг культура револүциясының бо бүгү чедишкенине-ри болза, чалгыс-даа капиталистг чуртка бодунуң болбас улуг ужу-укалың айты-рыг болур. Буурап турар буржуаз тургу-зуунуң мурунга Совет шиптирлел тургу-зуунуң улуг артык күштүн бо факт көргүзүп турар.

Тывада урун-чүлүдү болгаш литерату-раның хөгжүдөзүндө, культура-чыры-лымшың ажилдарында улуг өскерилгелер болган. Тыва чогаалчылар, композиторлар, урун-чүлүдү ажилдакчылары боттарының чөвдөлөри ажил-чорутулузы-биле бүгү совет культурага боттарының салышкы-нын кирип турар. Чогаалчы С. Топалы-зы Совет Эвилелиниң улустарына бил-дигир аларган. Анык композитор Чыр-гал-оолдуң, артист Осал-оолдуң оттары областьтың чонунга кабыл-биле билингир.

Тывада, культура чырдымыкың албын черлериниң саны 3 катап өскөн.

Көдээ суурларын электржидериниң ажилы кабыл хөгжүдөзүң ап эгелен. Ам бистин областьта электржидериниң, радио-жуутунган колхозчу суурлар он-он-биле санынып турар.

Партия болгаш чазак Тываның калык камгаламың херөөнче улуг кичөөтөйүн салып турар. 1944 чылдан 1953 чылга чедир область медицина албын черлериниң саны 2 ажыг катап, а эңи калдарының саны 5 катап өскөн. Калык камгаламың херөөнче күрүнениң тааламыңа көргүзүп келген улуг дуулаамчының түнелениң чоннуң аарып-аржымыр чоруу өвөөшп турар. Чоннуң чыл бүгүде немей өздүкө-ө областьта беш хуу ажыг болуп турар.

Совет Тываның алдарың он чылды дем-дегешинде, областьтың ажилчы чоннары партия, комсомол, Советтер болгаш өскө-дө хей шиптирлениң организацияларының ажилына ууртуулузын методтарың салып-рангайжылары негеп турар. Бистин ажил-чымыста чеже-даа улуг чедишкенине-ри турда, оларын аразында дык хей чеп-пектер бар болуп турарын үтүп болбас. Областың улус ажил-агытының болгаш культура тургузушкунуң херөөнде че-дип алган бистин улуг чедишкенине-ри-вис-биле чергелештир чамык албан, бү-дүргө черлериниң, колхозтарың болгаш совхозтарың ажилында өздүкөң бер-гелери ам-даа хей-биле таваржын турар дээрин билдир херек.

Областың экономикаының социалистг чартылгаларына үндөзүлөш, Комму-нистг партиязың улуг кижилдикчи ажилының түнелениң дүңгү хуу ажил-дыг чоран, бүгүгү колхозчу араттарың медресинде болгаш амырал-чуртталга-зында болган үндөзүн өскерилгелер күш-ажылы ханым-биле хүндүлөп көөр, бодунуң ажил-херөөне негеделиң чаа шил-чиптиң—совет кижиниң моральдыг мөзү-шыннары хөвирлениниң турары кайгамчык улуг херек болур. Илчиг болза-да, бисте бодунуң бүдүргөзүңн, колхозчуң ажилына өң иденкейиң киржалгезин-ден бүгү улустун байлаа тургустунар дээрин чедир билбес, ажилдан билдэр-ларын ажилга үнөс чоруктар илангыя бистин чамык колхозчуларымыска бар. Бо чорук партия болгаш хей-ниити орга-низацияларының кижилдикчи ажилын белки деннеге тургузарын негеп турар.

СЭПН ТЫ болгаш Совет чазак көдээ ажил-агытының күштүг көдүрүшкуну-нүн, чоңга аыл-чөмкүн болгаш үлетпүр барааннарының, чик болгаш аыл-чөм үлетпүрүңе чиг-өтүн алекбипини тургу-зуларың дайыңчы программаның ажил-дан кылган.

Партия болгаш чазактың көдээ ажил-агытың көдүрер дугайында шиптирлени-рин амгылар кырынга* боттандырар дөзиң мөдөсөлө бистин областьтың ажилчы чон-нары боттарының салышкының кирип турарлар. Бо чылдын чакы тарыламың колхозтарга болгаш совхозтарга үлетгериң чорутканың база өң чайгы ажаалдык ажилгезиниң түнелениң область тарга белеткениң хуусаа мурунда кү-сеткен. Бо чылын кур черлерге пландан ажыг 8 муң гектарын чакып тараан, 14 муң гектар кур болгаш куруккан черлер-ни белеткен.

Мал ажилында болгаш чер ажилында бистин чедишкенине-ри аял-даа бол-за, мал ажилының продуктулуг чоруну белир болгаш бистин шадеривистен бе-дик дүжүт амыр таалам-биле ажилга бис-те чамык колхозчу ам-даа хождуп тур-ар. Бо болза, боттарының шиптирлени-негеп турар сонгааралдың болбас чүгүлэ соругалар болур.

СЭПН ТЫ-ның болгаш Совет чазактын ууртуулузы-биле, Совет Эвилелиниң бүгү улустарының амы-дуума дуулаамчымы-ды Тываның ажилчы чоннары областьтың социалистг чартылгаларының улуг со-ругаларын чедишкенини шиптирлел шыдар.

Бөгүн, Совет Эвилелиниң составын-га Тываның кирген хүнүндөн бээр он чыл ою.

Улуг Совет Эвилелиниң хей националдыг улустарының акы-дуңмалышкы бузулбас найыралы делгезин!

Совет Тываның он чыл оюнга алдар кылдыр

Автотранспортчуларың чедишкени

Кызылдың автотранспортчулары күш-ажылың белик көдүрүшкунуң чеди-ип турар. Олар бүдүргөниң ай, квар-талың планың додур күүсөдип келген. Коллективизг кызылмай күш-ажылың түнелениң транспортчулар 1954 чылдын 9 айларының бүдүргө планын база чедишкениң күүсеткен.

Тес айларың планы тона-биле 137,2 хуу, тона-километр-биле—102,4, пассажирлер сөөртүлгезиниң планы 239 хуу күүсетинген. Коллективизг механи-стг мастерская база белик көргүзү-лериң чеди алган. Мастерская 9 айлар-дың бүдүргө планың 120 хуу күүсөт-кен. Мастерскаяның кылың үндүрүп тур-ар продукцияның шынары экижөөн. Автотранспорт контораның чолгаачы-лары эштер Ячменёв, Комбуй-оол, Лушаев, Кирашак, Бакулан, чазымыкы Осипов, Фрезеровский Савинцев олар ажил нор-мазың ажып күүсөдип, күш-ажылың бүдүргөчүлүг белидип турарлар. Кол-лектив байырлаа алдар кылдыр алган социалистг чырымың күүсөдип, берген сөзүн ээлеп шыдан.

Совхозна мудулгар

Танды районун «Элегес» совхозта эш Божков бригадирлээр тулут бригадымы бо чылдын тулуг планың ажып күүсеткен. Бо чылын бир чаз школана, 3 чуртталга байындары, оң иштинде дөрт өөредил-гел уш бакшының, 25 орунуг бир уруглар жазыны болгаш 300 тона кирер бир тар-раа екаланы тулуп, ажилга кырген.

Колхозчуларың байырга блээ

Сүт-Хөл районда «Большевик» кол-хозтун ажил-ишчилери байыралдык хү-нүңе биче өвөс көргүзүлериң ужуражып турар. Күргөне тарга белеткээр планың 114 хуу күүсеткен, дүжүт ажаап алырын октябрь 5-те дооскан. Ол ишын эет, дүк, саржаг дузарымың планың ажып күүсеткен, а ол таалам-биле күргөне са-лар деп алган хүлээлгезин 115 хуу кү-үсеткен.

Комбайнларның эки көргүзүлери

Шагаан-Арыг МТС-тин муракчы ком-байнлары дүжүт ажаап алышкыныга эки көргүзүлериң чеди алган. «Партияның XIX съездин» колхозта ажилдап турар анык комбайнер эш Дан-зы-Белек «С—4» деп комбайн-биле 311,5 гектарын кестирип, оортан 451 тона 43 килограмм тараны ажаап алган. Илчан-гаш, социалистг чырымың хүлээлгезин ол ажып күүсеткен.

Планың күүсеткен

Кызылдың ыяш заводунуң бүгү ажил-чыларының чүткүлүг күш-ажылының түнелениң завод хождулашкындан му-ракчыларың деннелиге чедир көдүрүп шыдан. Илч завод бо чылын үшкү кварталың бүдүргө планың 106,5 хуу күүсеткен. Заводта эш Потылицына-га баштаган ыяш дилер бригада эки ажилдап турар. Эш Шегелова баштаган ыяш чуукуларының бригаданың база бе-дик түнеледи чеди алган.

Алган хүлээлгезин күүсеткен

Кызылдың даараныга комбинаттың ажилчылары Совет Тываның 10 чыл оюнуң байыралдык чедишкениң ужуражымы-биле байыр мурунда алган социалистг чырымың тилеги болуп, күш-ажылы чедишкенине-ри чеди алган.

Даараныкчылар сентябрь айның бүдү-рүге планың 111,2 хуу күүсеткен, со-циалистг чырымың алган хүлээлгезин чедишкениң боттандырган. Комбинат-тың массалыг чүве даараар чөи бол-гаш шөөр кылымдар даараар чери бүдүргөниң сентябрь планың база ажып күүсеткен. Моон-биле кады ком-байн даараныкчылар Белдир-кыс, Бу-рдува, Дольба болгаш быжыкчы Ермаков бо эштер хамаардыр.

Чыл планың күүсеткен

Кызылдың тууйбу заводунуң коллек-тивизг ажилчың, албын-хамчылары Совет Эвилелиниң улустарының хей национал-дыг амы-дуума өт-бүдөзүнө Тываның кир-генден бээр 10 чыл оюга чедишкени-ниң ужуражымы-биле социалистг чыры-мың хүлээлге алган, ону алдарымы-биле күүсеткен. Кызылмай күш-ажылың түнелениң коллектив 1954 чылда тууйбу хөтөөрүнүн чыл планың хуусаа бетин-де—сентябрь 15-те додур күүсеткен.

Ажилчыларың болгаш инженер-тех-никтиң ажилдакчыларың күжүн шын организастап, ажилды баш улуг ажилдап кылган графика буугаар чорудуп турар. Социалистг чырымың бүдүргөниң бүгү бригадаларың болгаш өгөдөгелериң аразында камылааның турмуун шыңгып салгыры, продукцияның шынарын экижөөр болгаш оң бот-үнеин чигедир дөш чырып үр-түнелди чоруп турар. Бо бүгү организастыг ажилдарың түнелениң завод күш-ажылың бүдүргөчүлүг илч белидип.

Көдээ ажил-агытың болгаш үлетпүрүнүн муракчыларының ужуражымың

Октябрь 8-те Эвилелер Бажымың Колонналарың салгына Бүгү-өвилелдин көдээ ажил-агыт делгелгезиниң кыргызчи-лери—көдээ ажил-агытың муракчыла-ры-биле найымсалың үлетпүр бүдүргө-лериң муракчыларының ужуражымы-ны болган.

Городенциниң районунуң Тимирязев аттыг колхозунуң даргазы, ССРЭ-ниң Дөди Со-вединиң депутаты, Социалистг Күш-ажылың Меадары эш Емельянов, Костро-маың «Караваев» совхозунуң бригадир, Күш-ажылың Иян дашкыр Меадары эш Иванова болгаш делгелгениң өскө-дө кир-жикчилери үе пөжөөгө чүве чугаалаан-нар. Олар үлетпүрүнүң көдээ ажил-агытга көргүзүп турар улуг дуулаамчымың дугайын, ажилчыларының болгаш инженер-лериң тургусканы эртеминик болгаш му-ракчы дуржуланың чедишкенине-ри, күчүлүг техниканы ажилгаары көдээ ажил-агытың бүгү адыралары хөгжү-дөргө канчаар агаалан турарының дугай-ын чугаалааннар.

Делгелгениң киржикчилериңе Сталин аттыг автотранспорт инженер эш Кутузов, Дээржинский аттыг «Трехгорная мануфак-тура» комбинаттың пөс аргымызы эш Суздайцева болгаш өскөдөр-даа байыр че-диргенер. Оларның бүдүргөлери хүн бүрү МТС-терге, колхозтарга болгаш сов-хозтарга улам-на хей машиналары, чеп-сек-херекселдери, баранылары бөзүн кө-дө ажил-агытың ажилдакчыларының мурунга таптыргалааннар. Чурттуң көдээ ажил-агытын улам ийди көдүрүрүнүң та-лазы-биле нитиниң ажилыңа алдарымы-ды киржирин Москваың бүдүргөлери-ниң ажилдакчылары моделгелер.

Аас-кежитиг чаагай чуртта алган

Тиилелгелиг базымнар

Тыва Совет Эвилелинин хей национал уустарының амы-дуума, социалыг уугу өг-бүдесинге кирге-ле он чыл болганын ома өөрүшкүдү-биле байырлап турар-дыр. Бо он чыл болза, Тыванын төөгү-биле эртпай келген чүс-чүс чыдар-га-ле көнүгү дөмейлешпес, онзагай — дү-э-сагыш каттыжып, чолу-мору таар-амы, чогаалчы үдү-көзү бугу, че-дишкенден чедишкенге, тилелгелден тилелгеме тендик дивийн базым ора-лар базымнарды чыдары болган.

Бо он чылдыг дүргүзүндө Тыванын хууда бидергай көжү чораз малчын, тараачын араттары күзө, сонурга, уган-идерде болган даштык хеабар куджуден беш агазаш өсериген.

Чокта чаа-ла тыва араттар келер үгө-нүмүг-ла бижиг бүрүр чок, «бүдүн-не болза кедер, бүдүн-не болза ижер» дээр сактыр бодар чүвез-ле паш малы, сам-дар өө болу, бот-бодундан өк өспөсүр-гай чоразнар.

Совет Тывага социалыг чаарты-галарың он чылдары араттарын күш-ажыга хамарылың үндешинден өскерткен. Олар ам колхозтарга каттыш-кан болган өгдерден үнү, чымы, иже-нер, тара, ногааның үнү-дүжүдү сайы-дыр, мадык өткөр, суткур, дүктүр болур усаа шынарын өскерткен, амы үенин машина-техниканы шигээдип алыр чо-рук амдыраалдык чааышкоч — негеден апарган. Амык өскөн амы-төгө өгө, ор-тумал болган дээди өртенни өөредилге черлеринге кирерини өжик ажиттыңан, өчө шуужу турар: өмчи, башым, иже-нер, геолог, өртеден болур жору оларга ам сагышта күзө өскө, керек кырында амдырап алган. Тываның колхозчу малчыны, МТС-тиң тракторист, механик өскөдөр, кыстары Москвада Бүт-өвнелдин көдө ажыл-агый делгелгелин чырыткы-ны ордунда боттарының ажыл дү-жүдүгүн делгешпеш, библиот тутуш бажитың олдурдулар.

Дө Сахалинге, Камчаткага шериг алба-ны эрттирин чораш келип деп борбак кара сервант өк бай-бир колхозта да-зыргайдыр өрүстөп, амыдан турар.

АЛДАРЛЫГ БАЙЫРЛАЛ

1954 чылдың октябрьда Тыванын ажыгы чоннары Совет Эвилелинин уустарының хей националдыг өг-бүдө-лөсү бодуну каттыжып өргөндөң бээр он чыл болганы делгелеп турар-дыр. Улуг орус улус-биле болган Совет Социалыг Республикалары Эвилелиниң бугу уустары-биле каттыжары бол-ган хан-дамчыраның чыгыс болуру болза, бодуну улам ыдайгы бээ бугу тазалыг делгелгелине шайтыралыг фактор болу-рун тыва улус төөгүдү дүжүдүгү бугу-түрөп көргөн. 1944 чылдың августта Тыва Арат Республиканың Биче Хурамының чед-диг сессиязы чонун тур-сортун илерет-тишпеш, Совет Эвилелинин уустарының өжик өг-өстүлдүг амы-дуума өг-бүдө-лөсүне чурттап болган амыддар—деп, Тыванын ажыгы чоннарының күзөл өг-хүдөн бээр боттанган.

Ур өвөр өртөн үдө империалистерниң болган феодалдарың, амаларың болган хамарының өргө-шөлөз чок кулары чораш күш-ажыгы малчын араттар Октябрың социалыг Улуг революцияның бижиг орус улустуң амы-дуума өг-өстүлү салышканының түнелден, со-циал болган национал аар дараалың, ил-челтичтү өгү-чидиниң аймындың көзө-мөңгөдө хосталган бээ хостуг бол-ган аас-кежиттиг чурттагыны тургузуп алганнар.

Октябрың социалыг Улуг револю-цияның тилелгелин өргөндөң Совет Эвилелинин Коммунист партиялы Россияның кыдыг-кыдыгында Тыва мышак мурунда хондуңгай чораш уустарың күзө хостал аэс, харын оларга капиталың өскө хөгжүдүлүн арганың тургузуп берген. Өскө чурттар-ның төөгүдү фактыларының дугайын чу-гаалышка, улуг өвөр тыва улустуң бижиг

Бистия Ленинград, Москва хоорайлары-гаска барып, дээди сургуула дооспаш кел-дин деп дообаның кыдыг чактыг кыды-жак шуру дег аккыр дижин чайындадыр хулуумурун, кайы-бир колхозтуң ортумак шкөөлөмдө башкылап турар.

Кайы-бир бугуруңа черяңың бир дүр-жүдүмүг ажыгың тыва ажыгыңның бажымыңа кире бээрге, өң огу, кызы (Кунжаның, Лервоитовуң шүдтөөдөрүн, Сөркыйиниң, Шолохотун романнары тыва-ла дылда номчуп, радиоприемникте Мос-кваның Улуг театрында операны тудуп дыңнап олурар.

Чамдык, өң-не «кыдыг-кыдыгы» кол-хозтарда бугуруң кыргынар дажирине өскөн амыдай бертизон колхозчулар дүргүдө анаа-ла медиклежип эртпай тур-ган болза, олар ам дүшкөнү:

— Ча, чеже күш-хүну бижитиң? Ийи-гойна чедир амыр бээр сен аа! Бо чымын-паш центнериң амыр бодай-дыр силер! Бисти-лаа амыр шыдар деп силер бе, тай! Ой, силерниң өг каракуш конша-рыңарың хайлаа хорлуг чүвө-дир бе? Дымражы үр болбас чымы бээр-дир деп бо калайлар чүвү шугажы-дыр боларың оо!— дийип, дааш-биле кыйгырың чугаалышкылар.

Бо ончыл-ла чылдыг дүргүзүндө тыва кижилерниң күзө-соруу, даштык хел-бир шырайы байтыгай Тываның чер-чүр-тунуң хелбир шырайы көнүгө өскерткен. Машинага олдурган, Совет Тываның кайы-ла өңчү-чүтеринче халпар сен, амы өсөгү он ша-ла чылдыг дүргүзүндө боттулаң социалыг улуг чаартылыңды уран-чогаалың чүрүмалдары мурунда бо-ла дээди чагайы-биле ууражып кел-дир: Току, Тере-Хөл ийикте, өвүр олур-ту Тес Шыназы Доозунуңдан Барыг, Сагды чедир дөвөкчү-лаа ытывазың чүгө Талды сымның ары тазак өскө-төрү болур Соң, Бүрен, Балгазыңдан өг-дөш дө Хемчик Оруу Талды чедир: Талды, Улуг-Хем, Чаа-Хөл, Чөө-Хемчик, Сүт-Хөл, Барың-Хемчик, Бай-Тайга рай-оннарың дөвөкчүлөрүң каратарың шигемп минута иштинде бодай кызыл-га-ла он чыл бугуруңа каныг чытканы, бөгү каныг апарганы көстүр келир.

С. САРЫГ-ООЛ,
чогаалчы.

Дөгөре-ле чаа-чаа колхозчу суурлар, районнар төптөри хүн тулум, ай туум чайындадыр өзү-ле олурар. Эмн өскө-төрү кара хөрүнүгү кураалдан өгөзөш Улуг-Хем шынааларыңа тудуштур-ла ма-шина-ла, машина, кижиле кижиле колхозчу тараажылар, малчылар дүн-хүн дөвөс, улуг үлө хайныгың-ла турар. Дүң өчө көрүтү: хоорайлар, суурларның сайгы-гааннары, трактор, комбайннарны, ма-шиналарын өттөрү черден үнгөн,— сый-дыс шөлөң дээр-биле азынаштыр чырып келир: Хүдүс өчө көрүтүр сен, чаксы, чайгы ийикте, күсү хүнүң кааң— ак-көк дүдүкөстөрүңде өң-базың тараа, нога, оларда мал; суурлар, одагал— турла-лар-да көк мштар; комбайның, машиналарың адың-сарыг доозуңары шугу катты-жып келирде каныг-ла бир уран угуза-чымың хей өң удамыңары черяң кырың өң шөвөр-биле хөзөлдөп мышак салгы-дырар. Шап мчпач келерде, бистия бугу-ле агаар-бодузувуста, чер-чүрүтүстө өң— хөл дөгөш бугуруңаң чок, дөгө-ре-ле бистия деривис, күжүвөс, мерген чогаалчы угаанымы-биле каастап ал-гынымы өң чөөк, өң мыак хөрөөсү болу-п, улам-на чокшумай келир.

Ам бодан көрүңер, бистия өлкө-лөң кайда-даа бир бугуруң адыгыңар: Чижээ, Болгазың, Чедер, Элегес, Межегей, Баан-Көл, Чымы, Арыг-Узү, Чааана, Хөндө-гей, Аныгаты, Бардык дөш оон-даа ылай. Чокта чаа-ла бо черлерниң аттарың ий-чалдыр алаң болза, анаа-ла бир геогра-фтыг дазын хөвирлиг болур, азыа бир хо-наштар аттары төдү дыңналыр турган ийик. А ам, оларны адырага-ла социалы-гит, дээди чаартылыңы уран чүрүмал-дыр чайыңны-биле өжик муруңаң көстүр келир,— он чылдыг тилелгелиг бажы-нарыңың түнелдери көстүргөң келир. Коммунист партияның, Совет чаагың өг-ө-дө-не салгың салышыңыңа, боттуг дүзүмүңга хей-аът кирген колхозчу тара-ажылар, малчынарың кара-аымы, тай-бың күш-ажымыңың түнелдери көстүр келир.

С. САРЫГ-ООЛ,
чогаалчы.

Тыва тудуңуң ажыгыңнары Со-вет Тываның он чыл өмгө чедиш-каның ууражып турарлар. Олар байырлаа алар кыдыг алган ху-лаалгелерин чедишканың күзөт-көннөр. Илагы, СЭП Кызыл хооромунуң тудуңуңа амылап тур-ар И. Огөшкөв биле Д. Коростелев олар ажыл норманың 240 хуу чедир күзөткөннөр.

Чурунта: И. Огөшкөв биле Д. Коростелевни СЭП хооромунуң ту-дунга амылап турары.

Фото С. Феоститовту.

Чоннун чаагай чорунга

Воронеж өблөстүн Россия хоорайда Фельдшер-акушер шкөөлөң дооспаш, Тыва чедип келдирге, мени Кызыл рай-оннуң Кара-Хаакта өжик өмгө-лөсүңүң салбырыңче чоруткан.

Тыва дым билбес чорук мөңө улуг шап-тымтаанымың ужураштырбаан. Ам бе-лин мөңө ажылыма хамарышкан чамдык айтырылгарың олдурдугучу чокка бил-лип ап турар апарган мен.

Колхозчулар ортузунга чаа культурулуг чурттага дугайыңа танымыга ажымын чорудуп турар мен. Дайдың, Шагдыр Да-лар дөң мышак колхозчулар чурттага бажымыңың иштин культурулугуң, чун ап турар апарган мен.

Моон сонгаар чоннуң калык камгала-ның негеделерин улам өскерткенде ботунуң билгит мергежиптиң бээр ху-лаалгелиң мен.

Фельдшер А. МАНАЕВА.

Кызылда көдө ажыл-агый техни-кумуңуң студенттери Алексей Иргит (солгай талзында), Оюн Ланзым үнүш дугайыңа кичээде.

О Н Ч Ы Л

Коммунизм тудуң турар Иччилерниң дөгжүрүңө Игилниң хөвүн дөңгөш, Хосталганың бөдик тугу — Ада-чуртуң огу болуң, Арат он чыл чурттап келди.

Шап өң он чыл — Шаңгалтан сеткилдери Кычылгадың ис чок балымы, Шаңгалтан кастыктарың Ханың ижыңа дөңгөткөң Дүмбей дүң дег өргү шатмың Түмен чымын ишкеттең.

Шап өң он чыл — Енисейге агып чораш Эгээртимес кара чымын Калап келбес кыдыгыңан: Чалымыңарың катык, мур Чаксы хем дег чалгың келген! Шап өң он чыл — Чолун бек чадымыңа Чоргаар басып бистия чоннуң Тургузулук геийлиң Тураскал бөөп мөгө артың.

Ю. КИОНЗЕГЕШ.

Күзелим боттаның чоруур

Совет аныктарга өртем чедип алгыры-ның бугу-ле аргалары бистия чуртувуста тургустунган.

Тываның өскөдөр, кыстары өртем чедип алыр дугайыңа илгит күзелим амыралга битандырып турарлар.

Күзө турда— боттаныр дийир болгай. Ол-ла шын. Илагы мен болза, көдө амыл-агыйның тускай өртемниң ажылда-чымы болурун күзөп чордум. Ол күзелди чедип алгырыңе күжүмүң-лаа угандырган мен. Облостың Туранга чыл хууооаың көдө ажыл-агый шкөөлөң 1948 чылда төртүн өң доостум. Оң соонда Кызылдын

Делгем орук ажиттыңан

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

УЛУГ НАЙЫРАЛДЫҢ АЧЫЗЫ

Совет уустарың байырамың өг-бү-дөсүңе тыва улустуң чурттап, ажылдап келген чымыларың чаагай түнелдери, илагыңа культуру фронтунда чедиш-кениңер, оң өөрүшкүтүңүң, чоргалары-ңың өөрүп-чегиргенниң кайгамчык чы-мы өскөртү-биле хөзөлдөң.

Бөгү колхозчу араттарың өскөдөр, кыстары Москваңың, Ленинградтың дээди өөредилге черлериниң аудиторияларыңа бистия чуртувустуң хей-төй национал-дарыңың төзөкчүлөрү-биле кыды мурун-чы совет өртемни шигээдиң ап турарлар. Аларны баштайгылары боттарының бил-лигерин төрөң чонуга берип өгөдөй бер-генер.

Шкөөлөң чымың, делгем класстары-нда келер үеңиң чүс-чүс анык тургу-зукчулары совет башкыларың тайы-

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

С. ДУКЕЖЕН
РСФСР-ның шкөөлөң аалары башкысы.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

А. НАЛЗАН,
Илагыңа, литератураның болган төөгүңүң Тыва өртем-шигелдик институтуң өртем амылапчымы.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

С. КОМБУ
Москваңың Ветеринария академиязының студентизи.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг № 2 ортумак шкөөлөң көрүп болур. Ол шкөөлө болза, 1929—30 өөредилге чы-лында кырма чок ийи өрөк бичин «ба-хытга 30 өөреникчи» организастыңны тургустунган.

Бо аразында шкөөлөң амыралыңда улуг өскөргөдөр болуулаан. 1939—40 өөредилге чымында өгө шкөөлө долу өвөс ортумак шкөөлө кылдыр, а 1951 чылда ор-тумак шкөөлө кылдыр өдө организастың-ган.

Совет Тываның он чымының дүргүзү-дө шкөөлөң өөредилге-кижикчилдигиң ажык өскөртү-биле өжиктөн. Ам шкөө-лө I—II чедир 14 класстар бар. Өөреник-чилерниң саны чыл бүрдө көзүдөн турар. Бүтүрө хандырымыңа 2 интернатта 250 уруглар бар. Шкөөлө чунар-бажы-ны, интернатта, номчула салдыг библиотек-аны база киноен номнаттын үгө-нө-нө кылдыр дөңгөп тургускан. Физиканың, био-логияның кабинеттери доктамак амылап турар. Күш-культураның шөлү бүрүн де-ригелгит кылдыр тургустунган.

Башкылар коллективине 31 кижиле, оон иштинде 4 икжизиниң башкылар бар, чүгө бо чымын тускай дээди өртем доо-

кызыңа, социалыг чаартыгаларың он чылдары араттарын күш-ажыга хамарылың үндешинден өскерткен. Олар ам колхозтарга каттышкан болган өгдерден үнү, чымы, иже-нер, тара, ногааның үнү-дүжүдү сайыдыр, мадык өткөр, суткур, дүктүр болур усаа шынарын өскерткен, амы үенин машина-техниканы шигээдип алыр чо-рук амдыраалдык чааышкоч — негеден апарган. Амык өскөн амы-төгө өгө, ор-тумал болган дээди өртенни өөредилге черлеринге кирерини өжик ажиттыңан, өчө шуужу турар: өмчи, башым, иже-нер, геолог, өртеден болур жору оларга ам сагышта күзө өскө, керек кырында амдырап алган. Тываның колхозчу малчыны, МТС-тиң тракторист, механик өскөдөр, кыстары Москвада Бүт-өвнелдин көдө ажыл-агый делгелгелин чырыткы-ны ордунда боттарының ажыл дү-жүдүгүн делгешпеш, библиот тутуш бажитың олдурдулар.

Дө Сахалинге, Камчаткага шериг алба-ны эрттирин чораш келип деп борбак кара сервант өк бай-бир колхозта да-зыргайдыр өрүстөп, амыдан турар.

Тыва тудуңуң ажыгыңнары Со-вет Тываның он чыл өмгө чедиш-каның ууражып турарлар. Олар байырлаа алар кыдыг алган ху-лаалгелерин чедишканың күзөт-көннөр. Илагы, СЭП Кызыл хооромунуң тудуңуңа амылап тур-ар И. Огөшкөв биле Д. Коростелев олар ажыл норманың 240 хуу чедир күзөткөннөр.

Чурунта: И. Огөшкөв биле Д. Коростелевни СЭП хооромунуң ту-дунга амылап турары.

Фото С. Феоститовту.

Воронеж өблөстүн Россия хоорайда Фельдшер-акушер шкөөлөң дооспаш, Тыва чедип келдирге, мени Кызыл рай-оннуң Кара-Хаакта өжик өмгө-лөсүңүң салбырыңче чоруткан.

Тыва дым билбес чорук мөңө улуг шап-тымтаанымың ужураштырбаан. Ам бе-лин мөңө ажылыма хамарышкан чамдык айтырылгарың олдурдугучу чокка бил-лип ап турар апарган мен.

Колхозчулар ортузунга чаа культурулуг чурттага дугайыңа танымыга ажымын чорудуп турар мен. Дайдың, Шагдыр Да-лар дөң мышак колхозчулар чурттага бажымыңың иштин культурулугуң, чун ап турар апарган мен.

Моон сонгаар чоннуң калык камгала-ның негеделерин улам өскерткенде ботунуң билгит мергежиптиң бээр ху-лаалгелиң мен.

Фельдшер А. МАНАЕВА.

Совет аныктарга өртем чедип алгыры-ның бугу-ле аргалары бистия чуртувуста тургустунган.

Тываның өскөдөр, кыстары өртем чедип алыр дугайыңа илгит күзелим амыралга битандырып турарлар.

Күзө турда— боттаныр дийир болгай. Ол-ла шын. Илагы мен болза, көдө амыл-агыйның тускай өртемниң ажылда-чымы болурун күзөп чордум. Ол күзелди чедип алгырыңе күжүмүң-лаа угандырган мен. Облостың Туранга чыл хууооаың көдө ажыл-агый шкөөлөң 1948 чылда төртүн өң доостум. Оң соонда Кызылдын

Совет Тываның он чымының байырамы үдүс өөредилгелиңиң тазалы-биле база улуг делгелдиг.

Оң чижээ

Герман Демократтыг Республиканың беш чыл оюн таварыштыр Берлинге болган массалыг митинг

БЕРЛИН. Октябрь 7. Герман Демократтыг Республиканың тургустунган хүнүн бөр беш чыл оюнуң байырагын хол-баштыр Берлинге Маркс—Энгельс шөлүгө бөтүн ашылчы чоңарыны массалыг митингиз болган.

Хүндүскүңү 2 шак 30 минута. Бүтү шөлүгө диймитиг адим часкаашкын чакылымын турда кол индирге: Герман Демократтыг Республиканың президенти Вильгельм Пик, премьер-министр Отто Гротеваль, ГДР-ниң улус палатаның дартызын ораалчызы Герман Матери, ГСЧП-ниң ТК-ниң бири секретары болган премьер-министриниң ораалчызы Вальтер Ульбрихт, черлер палатаның дартызы Рейнгольд Лобедан, премьер-министриниң ораалчылары Отто Нуше, Геррих Рау, Ганс Лох, Демократтыг Германияның Национал фронтунуң вице-

Вальтер Ульбрихт чугаазы

ГДР-ниң беш чыл оюнуң байырагына Совет Эвелелинин, социалистиг болган демократтыг адырлар чурттарында болган капиталистиг чурттардан хей санын төлөөлөрүн келтирип Германияда тайбында ынакшымады күштеринг тайбында ынакшымады улустар-онда найырдыг бижик харылааларыны дугайын кереметин турар дээрин Ульбрихт бөдүнү чугаазында өтөөлө айтаан.

Идг оюна, немец улустуң демократтыг болган тайбында ынакшымады күштерин боттарының ада-чуртуу ватап каттыштыры дөш демиселдин бижик улусуна оюну турар дээрин Ульбрихт ошолонда дедиге. Барын Германияда чөлөгөннишкениниң милдеттери болган гатерлер генералдар германияны кытап чөлөгөннишкениниң болган шериг талым-онда оууран дүжүшкүңүң орунче үшкү удаа чыган килер дөш бөгү күштерин санын турарлар деп В. Ульбрихт уругуңдуң чугаазы. Барын чүктүң шериг кереметин барын Германияны каттыштырар дугайында шийтир-ни хүдөө алган Лондон чөүөлү хуралы болза, немец улустуң болган Европаның улустарының амдыралчы эрге-ажыктарына согушкун болган. Лондон чугаазымынаны барын Германияны чарлышкынын ур үшкү шийтеде болдуур соруганын саган. Немец улус Лондонун чыгыс талаалык чугаазымынанын чөлөгөннишкениниң биле казан-даа чөлөгөшөс.

«Германияның чыгыс эвин кытап тургузарының дугайында айтырыгы шийтирээр кыла болган сонгаралды болбас чүдө болуу турар» дээрин дугайында ГДР-ниң беш чыл оюнга холбаштыр Берлинге болган байыраг хуралга В. М. Молотовтуң чугаазан сестерин айтышкан. Совет чөүөлүдү талаалык дөш Герман Демократтыг Республикага тусвай хамаарышас эргени тынсырнын оруу-биле Германияны кытап кытышкынын чийгедиринге идган берген деп чүвени Ульбрихт ошолонда дедиге.

Ычанган ГДР-ниң улус палатаның болган чазаның төлөөлөчилери барын Германияны төлөөлөчилери-биле чугаазымынанын чорудар болуу эргени деп ол чугаазан. Аңаа уурааныштыр Лондонга Аденаур Германияны чыгыс эвиниң айтырын барын чүк күрүсери-нин эргенине кирип турар айтыры кылдыр санаарын санадаан. Аденаурниң ынды азымаг меделде амыр кылдыр даа эрген чо турган. Германияны каттыштырының айтырыларын шийтирээр болган оң ийн эскертеринг төлөөлөчилериниң аразында чугаазымынанын чорударында боттарының төлөөлөр токулары— АКШ-тың чазаның оңа эрге-ажыктарында хамаарылга чөккө, Барын Германияны чоңуңуң болган оң төлөөлөчилериниң херээ болуу турар. Чугаазымынанын чорудар хөөн чо киж болза, ол дөрге, Германияны кытап каттыштырының дайымы-дыр.

Экономистиг болган кызуураг харылаалары калбартырының оруу-биле база хей-инти организациларыны калды-ажыкшымын оруу-биле Германияны ийн эскертерин чокшаштырар

Совет Социалистиг Республикаларын Эвелелиниң Дээди Советиниң Президиумунга, Совет Социалистиг Республикаларын Эвелелиниң Министрлер Чөүөлелинге болган Совет Эвелелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитетинде байырлыг бижик

«Герман Демократтыг Республиканың тургустунган хүнүнден бөр 5 чыл болган оюнуң хүнүндө Германияның найыс-лазы Берлинге болган массалыг митингиз кирижкчилери бүгү немец патриоттарың мурундан Совет Эвелелиниң улустарына боттарының азы-дудамалык дайымы байырың чедирин, немец улустуң национал ватап каттышкының дөш база тайбын, аас-кежиктиг амдырал дөш чөптүг демиселдине доктаамал көргүдү турары бүгү талаалыг деткичел дөш оларга өөрүп четириниң илергейлеш тур. Бистиг улустарымын аразында найырал Европага тайбыны хандырарың дайгачык улуг ужу-уткалыг болган герман национал амдыралчы эрге-ажыктарына таарыктыр деп чүвени мелеерп билбешан. байыралды-биле меделээрине болза:

герман-совет найырал бистиг ыдыктым-биле калгалаарымын бистиг хан-даммы-выстан херөөс болуу турар.

Чир чорук дөш, шылгытынган муракчы демиселчи бистиг ханы хүндүкелдиг президентивис эш Вильгельм Пиктиң баштагалы-биле аас-кежиктиг келер үжөк оруктап бурунгаар чайгыш чок чоруп оларар. Барын Германияны империалистиг күштер АКШ-тың агрессии бөлүктөрүн ийн ууртуулазы-биле герман айтырыгы тайбын шийтирээриниң шайтыс ужураштырыны күш турар дээрин билер бис. Ынчалза-даа бистер, немец демократтыг болган патриоттар нити-герман хостут сонгулалары чорударының оруу-биле Германияны чыгыс-эвин кытап тургузар соруга-биле немецтерини аразында бот-боттарың билчир чорукту чедиң

В. М. Молотовтуң чугаазы

Эргим эштер болган эңиртер!

Герман Демократтыг Республиканың беш чыл болган оюнуң хүнүндө совет улустуң мурунда, Совет Эвелелиниң Коммунистиг партиязының мурунда силерге чүрөктин ханымын дайыр чедирип, амыр-мендиңери айтырып тур мен. (Адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганын хүнү ашылчы чоңарын байыралы апарган. Республиканың тургустунган хүнүнден бөр беш чымы демиселдин турар бөгүтү хүн болза, шак ылдыг байырал болуу турар.

Беш чыл мурунда Германияның Федералдыг Республикасы база тургустунганын бөгүн дүрүм өзүгүр сагыр апар. Ол республика ГДР-ден барык ай бурунгаар тургустунган.

Бөгүн, казан мана Герман Демократтыг Республиканың беш чыл оюн байырал турда, хей-хей килерде; а Барын Германияда Федералдыг Республиканың тургустунганын беш чыл оюн байырал ирчи бө—деп айтырып болур. Бир эвес Барын Германияның ынды беш чыл оюн байырал чүө болза, ол дугайы бийлине берген турар ийн.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганын чүө ашылчы чоңарын байыралы апарган чүө, а Герман Федералдыг Республиканың тургустунганын чүө билдирпей, улус мессаларын кирижкчиле чөккө артып турар чүө?—деп айтырып тытып келер.

Чөө болган Барын Германияда байдалың аразында чүө ындыг бөттүг илгал туруп турарын дугайың эвезең бөдөлгөдөрү көргүдү болуу ийн. Ынчалза-даа чыгыс, кол чүдүлүг дугайың чугаазарга-ла четчир.

Хамык уаур чүдө дөрге, ашылчынар болган тараачынар, күш болган угаан ашылчыны ашылчылар Герман Демократтыг Республиканың чедикшиңери оларын маалымды күженишкениңери-биле хандыртып турар, оларын боттарының тургустунганы чедикшиңеринге боттарының чоргаларын турар боттарының күрүсүн кылдыр санап турарында. Герман Демократтыг Республикада чоң болза, ээ болуу турар, ынчанган оң тургустунган хүнүнден бөр беш чыл болган ынакшын ындыг меделдегид хүнү улус массалар көдүрүшкүңүң-биле меделген турар. (Адыш часкаашкыны).

Ычанган улус Герман Демократтыг Республиканың беш чыл оюн чоргаларыныкы-биле меделгешан, бө байыралды чаз-чаз күш-ажыкчы маалдыр чорутарже ашылчы чоңарын сорук кирип, экономистиг болган кызуураг тургузушкүңүң бүгү адыралың улус ынакшын аа-даа улуг-улуг чедикшиңерин хандыр дөш бүгү демократтарың болган патриоттарың улус-я сыры каттыштырып турар националды байыралы кылдыр хуулуруп турары ол.

Харын моюн ужурунда Федералдыг Герман Республикада чоң болза, ээ болбай, харын капиталың магнаттары болган ынкерлер база оларын төлөөлөчилери ээ болуу турар.—Ол республиканың тургустунганын хандыр улустуң байыралымын дугайында айтырып мыңа көдүрүбей тувар. Барын Германияга база улус ээ болу бөрү чөдүп келер, ынчан улус бөдүңү сөзүң сөзгөр болган боттарының кайгачыктың хүнерин байырактарың күзөй бөр. (Уругуңуңуң адыш часкаашкыны).

Бистиг хүнеривис кандыгы дөрге, Герман Демократтыг Республиканың тургустунганын оюн байыралымын ужу-уткамын дугайың Барын Германияга улус хей-биле билген турум, ол байыралга Барын Германияны ашылчы чоңары улус хей-биле кирип, ол чорук бүгү герман улусу улус-я эки болур. (Адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республиканың ашылчы чоңарында үлөтүр болган көдө ашыл-агыт, транспорт болган салыг талазы-биле, улус өрөдигезин көдүрерин болган культураны хөгжүдөрүн талазы-биле, хөрөйниң болган көдөниң чурттагыларыны амдырал чурттагы экижидерин талазы-биле база боттарының бүтү организациларыны ашылчы экижидерин талазы-биле анызы-бүрү чугула болган сонгаралды болбас соругалар эвезең аес.

Ол соругаларың бүгү чугулазың барымдалан Герман Демократтыг Респуб-

ликасының эргени хуралына Израильдиң болган Египеттиң төлөөлөчилери нити дискуссияга чүө чугаазынар.

Израильдиң төлөөлөчүлөр Эбан бөдүңү оң чуртуңуң хамааргаларың дугайында айтырыга тураскааткан.

Атомуг өнөргөйниң талазы-биле улустар аразының агентлиги тургузар дугайында АКШ-тын савалы болган чөккө кызырдылазын талазы-биле Совет Эвелелиниң савалы, маршаладыг айтырыларын таарыштыр шийтирээринг болган улустар аразының байдалы экижидерин бөдүңүп болурунда чаз илердеди улустарга берип турар-дыр деп, Египеттиң төлөөлөчүлөр Азми меделгеш.

Хүндүскү хуралга Индияның төлөөлөчүлөр Менон чүө чугаазан.

Сөөлү чымыл дүргүдө улустар аразының харылааларында чамык экижидерлерин дугайың чугаазан тура Менон бө талазы-биле Берлин болган Женева чөүөлү хуралдарының ойван ролюн шийип меделгеш.

«Индия биле Кыдат Улус Республиканың аразында харылааларың дугайында айтырыгы Индияның төлөөлөчүлөр өзгөчө чугаазан. Ук ийн чурттар азы-дудамалык чоруктуң болган найыралдыг харылааларың орунга кирип, тайбының херөөс улуг салышкыны кылаанар деп, ол меделгеш. Индия биле КУР-нуң аразында харылаалар нитиңи херектерге демчөөшөшө, бөт-бөдүн хүндүлөөринге болган эң-найыралдыг демиселдинге үндөшөшө турар деп, Менон меделгеш.

Индияның төлөөлөчүлөр корей айтырыгы бо хамаарыштыр чугаазан тура, Кореяга тайбын чедиң амыр төлөө, күженишкени салырыны эргөөс чугулазыңа кичөөнгейиң угаандырган.

Менонуң оон ынай меделгеш болза, «ошолондай улустар дугайында чугулазымын» болган улустарың эргөдөр чүдүлүг деп көөрү-биле конститүцияга хедмечелер амыр ий келген дээриниң дугайың дык хей чурттарда национал

Индияның консервативтиг партиязының чыл бүрүдө болур конференциясы Иденниң чугаазы

БЛЭПУИ, октябрь 7. Англияның консервативтиг партиязының чыл бүрүдө болур конференциясы бөгүн Блэкпулда ашылган. Партияның чер-чер болган районнар организациларында белгилөөн 4100 төлөөлөчүлөр конференцияда кирижип турарлар.

Партияның чер-чер организацилары азымы болган шийтеки политивизацияны бүрү айтырыларын талазы-биле 252 резолюцияларын конференцияга көөрү-биле киришкен. Ынчалза-даа чачыл болган ышкан, конференцияга партияны уаурутурга бергөшкөңүң тургуза бербес чүгө ындыг резолюцияларын чугаазылар. Партияның улустур чери чугаазылар көөрүңге 14 резолюцияларын шийип алган.

Конференцияга көөрү-биле киришкен, ынчалза-даа чугаазылар көөрүңге хамаарышлай турар резолюцияларын эвезинге, консервативтиг партияның Ярдиде (Йоркшир графствозу) ук чер организациның «Россия-биле чугаазымын» кылырчы турар резолюцияны база кирип турар.

Ол резолюция болза, «ол дөргүгүг савалды бөдүн чыгыс чыл мурунда Чер-чылды кириген дээрин улустур орадалык турар Иденниң дык-ла бергөшкөңүң билдире таварыштырып болуу ийн» деп, «Рейнольд Ньюс» солунуң кор-респондентиз айтып турар.

Даштыкы политивизация айтырыларыны талазы-биле санадаашкыга, чүө чугаазан даштыкы херектер министри Иден Индий-Кыдаттың, Ираның, Египеттиң, Тринидидиң болган Германияны айтырыларына доктаган.

Индий-Кыдатты таарыштырылган Иден «чөптүг болган бодамчалыг» деп үнөөн.

Иден оң кичөөнгейи герман айтырыга саган. Рейтер агентлигиңиң даңыкың, оң чугаазымын сөздөң амыр-ло, Иден Германияга хамаарыштыр «ылгай көөр политивиздан» ойталарыңе болган Германияны барын чүктен чорукту

дүрбөс төлөө, «Германияны тоон көөртүчө» кылгырар. Герман айтырыг талазы биле Англияга өң-өң ашылгыч политика чүдө дөрге, Барын Германияны чөлөгөннишкени болган ону барын талазы күрүсериң шериг блогунга кызырын дугайында Лондон конференцияны шийтиреринде болуу деп Иден санал турар. Ынчалза, ынды политика герман улустуң эрге-ажыктарына эвес, Барын Германияны чүгө дайынар болган адан негектиң илеттериниң эрге-ажыктың таарымы болуу билдирип болбай.

Барын Европа чурттарының парламентиңиң Лондон дүржүлгөшө ойталаар чоруктуң таварыштыр ол уругуңуңуң дугайың «бодары шуут-ла көргүдү» болур дээр анын кылдыр Иден меделгеш. Барын Германияны Сонгу-атлаатка блогунга болган Брюссель блогунга хүлөө алырында аңаа, «Германияны кирип болуу деп системаны тургузарың канды-даа арганы көрбөй турар» деп, ол меделгеш. Ол болумай бол болза, АКШ «бөдүн кагалаларыңе өскө методтарын дээр барымдазың апар деп, Иден кылган.

Октябрь 6-да Берлинге эш В. М. Молотовтуң кылган чугаазында кирген, герман айтырыг талазы-биле саналды бүрүнүң-биле оюп кааптарынды Иден дидизмеш. Ынчалза, герман айтырыгы үндөшөшө биле шийтирээрине угаанган ол саваларың чогу улусуң ол оюп эрген. Боуңуң санааларың киришеш, Совет Эвелелиң чүгө «Германияны коммунисттерге күрүң эрге-чаргызың» тысыр дээр болуңуң соругалың болду турган дээр анын кылдыр Иден хоозун чуга-биле балыткан.

Даштыкы политивизация айтырыларыны талазы-биле санадаашкыга, чүө чугаазан даштыкы херектер министри Иден Индий-Кыдаттың, Ираның, Египеттиң, Тринидидиң болган Германияны айтырыларына доктаган.

Индий-Кыдатты таарыштырылган Иден «чөптүг болган бодамчалыг» деп үнөөн.

Иден оң кичөөнгейи герман айтырыга саган. Рейтер агентлигиңиң даңыкың, оң чугаазымын сөздөң амыр-ло, Иден Германияга хамаарыштыр «ылгай көөр политивиздан» ойталарыңе болган Германияны барын чүктен чорукту

МОНТЕВИДЕО. Ажыл төлөврин беде-ри болган күш-ажылдың байдалы экижидер дөш ашылчы чоңарың ашылчы соксалышкының демисел Уругвайда күштөйлп турар. «Хустина» солунуң дыйнадып турар болза, октябрь 6-да Монтевидеога типограф ашылчыларын, база ол ынакшын тагы болган ыш болбас-адырды кылдыр үлөтүрүн ашылчылар ашыл соксалышкыны ытган.

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харысгалалыг редакторун 3—62, харысгалалыг редакторун ораалчызымын, партийиң амырлар, кызуура болган амырлар кидистериниң — 3 — 88. харысгалалыг секретарыңың 3—68, пропаганда болган казэ ашыл-агыт, үлөтүр болган транспорт, чагаа кидистериниң, бухгалтерияның 4—98, иштиң информация кидизиниң — 3 — 65.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

НЬЮ-ЙОРК. Октябрь 6-да Кол Ассамблеяның эргени хуралына Израильдиң болган Египеттиң төлөөлөчилери нити дискуссияга чүө чугаазынар.

Израильдиң төлөөлөчүлөр Эбан бөдүңү оң чуртуңуң хамааргаларың дугайында айтырыга тураскааткан.

Атомуг өнөргөйниң талазы-биле улустар аразының агентлиги тургузар дугайында АКШ-тын савалы болган чөккө кызырдылазын талазы-биле Совет Эвелелиниң савалы, маршаладыг айтырыларын таарыштыр шийтирээринг болган улустар аразының байдалы экижидерин бөдүңүп болурунда чаз илердеди улустарга берип турар-дыр деп, Египеттиң төлөөлөчүлөр Азми меделгеш.

Хүндүскү хуралга Индияның төлөөлөчүлөр Менон чүө чугаазан.

Сөөлү чымыл дүргүдө улустар аразының харылааларында чамык экижидерлерин дугайың чугаазан тура Менон бө талазы-биле Берлин болган Женева чөүөлү хуралдарының ойван ролюн шийип меделгеш.

«Индия биле Кыдат Улус Республиканың аразында харылааларың дугайында айтырыгы Индияның төлөөлөчүлөр өзгөчө чугаазан. Ук ийн чурттар азы-дудамалык чоруктуң болган найыралдыг харылааларың орунга кирип, тайбының херөөс улуг салышкыны кылаанар деп, ол меделгеш. Индия биле КУР-нуң аразында харылаалар нитиңи херектерге демчөөшөшө, бөт-бөдүн хүндүлөөринге болган эң-найыралдыг демиселдинге үндөшөшө турар деп, Менон меделгеш.

Индияның төлөөлөчүлөр корей айтырыгы бо хамаарыштыр чугаазан тура, Кореяга тайбын чедиң амыр төлөө, күженишкени салырыны эргөөс чугулазыңа кичөөнгейиң угаандырган.

Менонуң оон ынай меделгеш болза, «ошолондай улустар дугайында чугулазымын» болган улустарың эргөдөр чүдүлүг деп көөрү-биле конститүцияга хедмечелер амыр ий келген дээриниң дугайың дык хей чурттарда национал

Ажыл төлөврин беде-ри болган күш-ажылдың байдалы экижидер дөш ашылчы чоңарың ашылчы соксалышкының демисел Уругвайда күштөйлп турар

МОНТЕВИДЕО. Ажыл төлөврин беде-ри болган күш-ажылдың байдалы экижидер дөш ашылчы чоңарың ашылчы соксалышкының демисел Уругвайда күштөйлп турар. «Хустина» солунуң дыйнадып турар болза, октябрь 6-да Монтевидеога типограф ашылчыларын, база ол ынакшын тагы болган ыш болбас-адырды кылдыр үлөтүрүн ашылчылар ашыл соксалышкыны ытган.

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

Харысгалалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Уругвайда ажыл соксалышкының шимчөөшкүн

лизын медедирт ашылчылары болган тараачылары база Германияның бүтү демократтары болган патриоттары Германия ийн кезекке чарылган хөвөр артып үгүчүдөп турар, тайбында ынакшымады болган демократтыг эгелерге Германияны каттыштырының соругалы герман улустуң эң сонгаралдык, эң чугула соругаларында хамаарып турар дээрин дугайың сактып турарлар.

Германияны чыгыс-эвин кытап тургузар дөш демисел Герман Демократтыг Республиканың ашылчы чоңарының кирижкчилери төвүңге турар ужураг. Герман күрүсери чыгыс-эвин кытап тургузар дөш демисел амыр уде ол орукта кол моондөк болза Барын Германияда милитаристтерге болган адан негекчилерине даган герман милитаризми кытап тургузарың канды-даа эрга-биле чедиң ап турар Европада болган Америкада агрессии бөлүктөрүн кара салгыштыг бөдөлгө болуу турар деп чүвени билер ужураг. Чөө болган Барын Германияны демократтары болган патриоттары каттыштырар ужураг.

Герман күрүсери чыгыс-эвин кытап тургузарының орунда эвезең эвес моондактар туруп турар. Ынчалза-даа бир эвес бүгү немец демократтар болган патриоттар ол херекти өзүлүг септир амыр болза, ол бүгү моондактар ашыл эртинге турар болган демократтыг база тайбында ынакшымады Германияны каттыштырының херээ тилеп үер. (Адыш часкаашкыны).

Совет Эвелели герман милитаризми кытап тургузарының чайгыш чөк үндөшөшө болуу турар болган оң-биле кызыл о герман күрүсери чыгыс-эвин сонгаралдык чөккө кытап тургузарың эргөөс чугулазын шийтирелиң-биле, чайгыш чөккө летен турар. (Адыш часкаашкыны).

Совет Эвелелиниң болган Герман Демократтыг Республиканың харылаалары Демократтыг Германияның демократтыг күштерине болган ол күштерин каттыштырар турар Национал фронтта бүтүрөр чорукка үндөшөшөшө. Республиканың ашылчы чоңары Совет Эвелелиниң деткичези эргөөс чугула апарганга, боттарының иштик болган даштыкы херектериниң талазы-биле аңаа илерде салып болур. (Динмиттиг адыш часкаашкыны).

Герман улустуң демократтыг болган тайбында ынакшымады күштериниң Германияны чыгыс-эвин кытап тургузары дөш демиселдине Совет Эвелели кызыл-ла деткичези көргүзөр. (Адыш часкаашкыны).

Герман Демократтыг Республика болган оң чагаа дегерезин! (Динмиттиг адыш часкаашкыны)

Д